

Àlbum de fotos
Un passeig pel Port Vell

El front marítim i portuari de Barcelona presenta actualment, malgrat les moltes transformacions urbanístiques dels darrers cent cinquanta anys, força evidències materials del que ha estat el seu passat. N'és un bon exemple la mateixa morfologia de l'espai portuari, definit per molls, dàrsenes o carrers, amb els elements arquitectònics que formen part ara del nostre patrimoni arquitectònic i marítim.

Un passeig imaginari o real pel Port Vell (des de la falda de la muntanya de Montjuïc fins a la Torre del Rellotge, caminant sempre sense deixar la vora del mar) ens descobrirà la veritable façana marítima de la ciutat. Com aquell famós bosc que no deixava veure els arbres, potser la reforma del front marítim de Barcelona realitzada els darrers anys no ens ha permès veure l'autèntica cara de la ciutat que mira al mar. Darrera dels passejos, darrere les palmeres, els restaurants i els quioscos de begudes, hi ha la pell envellida d'una ciutat que mirava al mar amb ansietat, perquè per les aigües arribaven la major part de les coses importants de la seva història, bones o dolentes. Pedres brutes i grises, de vegades discretes però també sovint ostentoses, els carreus de les cases del passeig de Colom, o del passeig Nacional miren al mar ara com fa cent o dos-cents anys, amb la seguretat que el mar encara és al seu lloc.

Fullejant amb més o menys delit fotografies antigues, podem identificar, descobrir o redescobrir molts d'aquests elements arquitectònics supervivents i contemplar-los en el seu estat natural, original. Fars i molls, palaus i magatzems, tavernes i oficines, tots són ara elements fonamentals del port històric de Barcelona, i, pas a pas, ens acompanyen per un recorregut cultural que constitueix el veritable eix cultural marítim de Barcelona.

Us presentem una petita selecció de fotografies que ajuden a veure i a comprendre aquest passeig ideal, o que fins i tot podeu portar a la mà en un passeig real, jugant al joc de trobar les diferències. Totes les imatges formen part del fons fotogràfic del Centre de Documentació Marítima del Museu Marítim. El número de referència de cadascuna correspon al número d'inventari del museu.

F 11842F

F 16966N

F 18588N

F 2465N

F 6524F

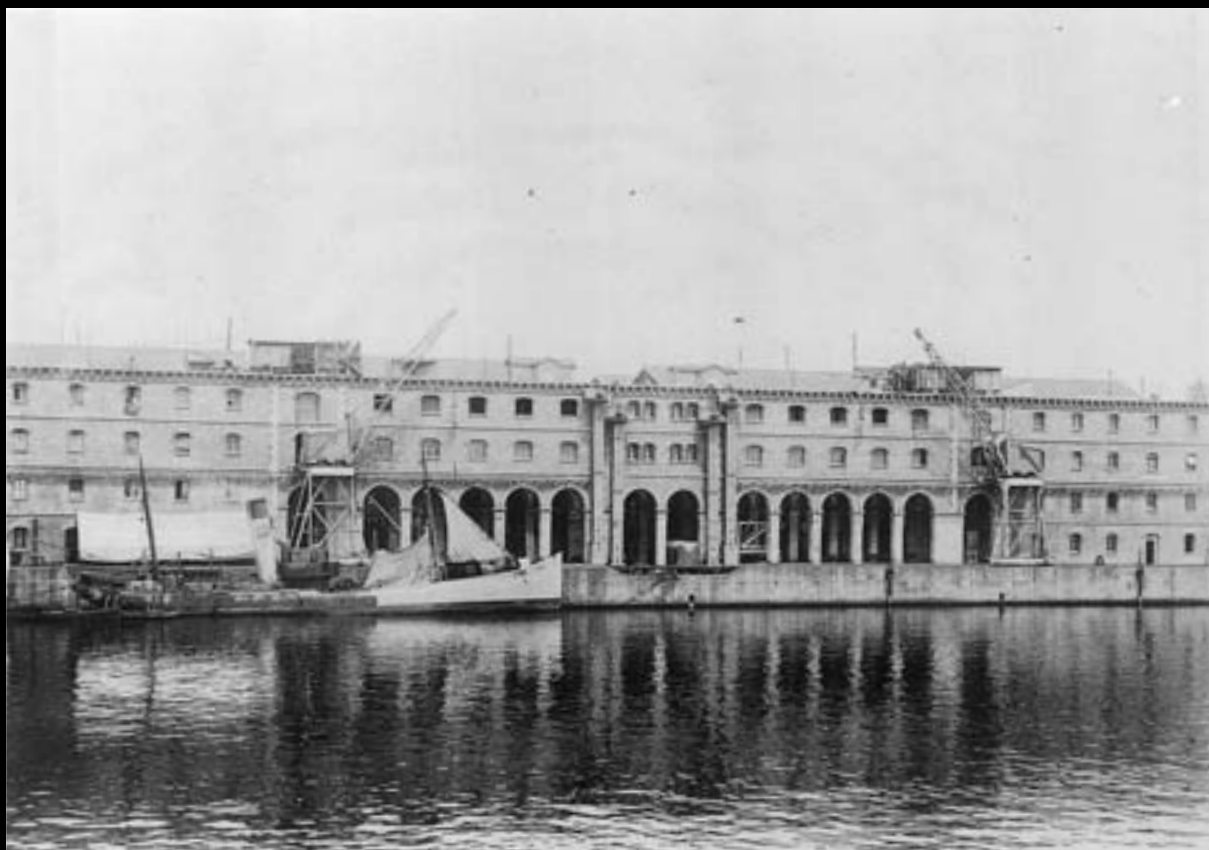

Àlbum de fotos
Un passeig pel Port Vell

F 24476F

F 6484F

F 25235F

F 11842F

Montjuïc (la muntanya que potser un dia va ser el mont de Júpiter) amb el castell al cim, és la talaia des de la qual la ciutat vigila el mar. I no és una figura literària, sinó que realment la torre més alta del castell era el punt des del qual el «guaite de Montjuïc» controlava les entrades i sortides dels vaixells, i n'informava la ciutat. Davant la muntanya totes les embarcacions han de passar respectuosament. A mig camí de la muntanya es pot veure el far de Montjuïc, encara el veritable far del port i de la ciutat. Les estructures que es veuen a la dreta són els hangars de l'Aeronàutica Naval, instal·lacions militars que ocupaven la major part del moll del Contradic i desaparegudes fa temps. La foto porta data de l'abril de 1926.

F 16966N

El portal de la Pau és, com el seu nom indica, la porta marítima de la ciutat. Però el qualificatiu «de la Pau» prové d'un efímer monument que es va aixecar en aquest indret l'any 1876 per celebrar el final de la tercera guerra Carlina. Aquest vestíbul de la ciutat és presidit pel monument a Colom, però destaca especialment per l'edifici de l'Autoritat Portuària, construït l'any 1903 segons projecte de l'enginyer Julio Valdés, un personatge fonamental en la història moderna del port. Aquest edifici va ser originalment un hotel (Hotel Mundial Palace) i alhora estació de passatgers, però a partir de 1918 va passar a ser la seu de la Junta d'Obres del Port. Adossat a aquest edifici es pot veure el primer tram dels rafals del port, construïts a partir de 1914 i enderrocats als anys 1980. La foto va ser presa al voltant de 1918.

F 18588N

Vista general del port cap al 1890. Si la comparem amb la foto anterior, es pot veure com la ciutat ha guanyat terreny al mar amb l'enderrocament de la muralla de mar i la construcció del port modern segons el projecte de l'enginyer Rafo. El passeig de Colom va ser obert l'any 1882, i aviat es va guanyar el nom de «passeig de les escombres», nom humorístic que feia broma de les fileres de palmeres que s'hi van plantar. L'espai que es veu en primer pla és ara ja el Moll de la Fusta, com ho demostren les piles de fusta visibles. Al fons, es veu un edifici impossible d'identificar, ja que es tracta d'un hotel construït amb motiu de l'Exposició Universal de 1888 i que va ser enderrocat poc després. Per cert, que va costar més d'enderrocar que de construir. A la foto també es pot veure com la Barceloneta encara era un espai separat físicament de la ciutat, tot i que en aquest moment ja no calia esperar que s'obriessin les portes de la ciutat per poder-hi accedir.

F 2465N

Aquesta és una de les vistes més espectaculars i belles de la façana marítima de Barcelona, gairebé increïble avui dia. Si no fos per la muntanya de Montjuïc, poca gent seria capaç d'identificar la ciutat. La muralla de mar, construïda el segle XVI per tancar també el litoral davant possibles atacs per mar, va ser enderrocada entre 1878 i 1881. Al seu lloc es va construir el primer moll de la muralla, que amb el temps esdevindria Moll de la Fusta. Especialment curiosa és la platja que es formava als seus peus, testimoni de la guerra que durant cinc-cents anys va enfrontar el port de la ciutat a la sorra que més d'un cop havia tancat i inutilitzat la rada. Només l'entrada en funcionament de les dragues de vapor, a partir de 1829, va permetre vèncer un enemic tan subtil i tenaç. Al fons, ben petites, es poden veure les Drassanes Reials i sobretot el Baluard del Rei, desaparegut en obrir-se el Paral·lel. La foto mostra com era la Barcelona marítima cap al 1860.

F 6524F

Aquesta foto mostra una significativa imatge del port industrial de Barcelona. Darrere del petit vapor que està descarregant (el Vicente Ferrer) es pot veure una xemeneia i una torre de secció quadrada. Aquest conjunt correspon a la dita Casa de las Màquines, estructura on hi havia les màquines que dotaven d'energia les grues de vapor del port. Les cases del fons són els famosos Porxos d'En Xifré, un conjunt d'habitatges promogut l'any 1837 per l'indiano i negrer Josep Xifré Casas. Avui dia és possible situar-se, amb la foto a la mà, en aquest mateix indret, i comprovar *in situ* el canvi radical entre un espai netament portuari i l'actual passeig, que ens porta cap a una Barceloneta ben diferent de la de principi del segle XX.

F 24476F

Edifici de la facultat de Nàutica. Malgrat el seu nom oficial, no s'ha de deixar perdre la vella denominació d'Escola de Nàutica, un nom que té una història i una tradició que no necessita formar part de la Universitat Politècnica de Barcelona per tenir un merescut prestigi. A la foto, l'edifici, començat el 1929, encara no està acabat, però ja s'hi reconeixen els trets fonamentals, com per exemple les dues cúpules que eren observatoris i un planetari que encara existeix. L'Escola de Nàutica de Barcelona va ser fundada l'any 1769, però no va tenir mai un local propi. Els primers anys va ocupar un pis de la Barceloneta, després una casa al carrer de Viladecols, i entre 1774 i 1918 un espai a la Llotja; finalment va ser traslladada de mala manera a uns locals del Pla del Palau. Però als anys vint va coincidir la necessitat de bastir un edifici per a l'escola amb la necessitat de reformar urbanísticament una part del Pla del Palau. Fruit de la feliç coincidència d'interessos va ser aquest edifici sense el qual no podríem ara imaginar el Pla del Palau.

F 6484F

Aquest edifici, actualment denominat oficialment amb l'estrany nom de «Palau de Mar», és en realitat un equipament portuari conegut com a «Magatzems Generals del Comerç», nom autèntic que explica també els noms del moll que té davant i de la dàrsena que el banya. Es tracta d'un edifici interessant des del punt de vista arquitectònic, dissenyat per Mauricio Garrán, tot i que durant molts anys es va atribuir erròniament a Elies Rogent. La construcció va ser força lenta i accidentada, ja que es va iniciar l'any 1885 i no es va acabar fins al 1900. A més a més de l'edifici, en primer pla hi ha una embarcació interessant, un vaixell conegut popularment amb el nom de *trawler*. Els *trawlers* van ser els primers pesquers d'altura, dotats amb màquina de vapor, i que, comprats a la Gran Bretanya, van ser introduïts a Catalunya cap al 1920. A casa nostra van conservar aquest nom anglosaxó, encara que més aviat se'n deien «trawlers».

F 25235F

Capitania del port de Barcelona. A part de copsar l'espectacular canvi de nivell respecte del moll actual, el que crida més l'atenció és l'aspecte i situació original del fanal construït l'any 1772. A la foto, datada cap al 1895 o 1900, encara es pot veure a dalt de tot l'òptica del far, que l'any 1911 va ser retirada i substituïda per un rellotge. És per això que ara es coneix amb el nom de Torre del Rellotge, i és un dels símbols del Port Vell de Barcelona. Al peu d'aquest baluard, a l'esquerra, es pot veure una barraca de fusta que era, encara que sigui difícil de creure, l'oficina dels pràctics del port en aquell moment. No hem d'oblidar que aquest indret era el dic de llevant que tancava el port de Barcelona des de final del segle XVIII, i que fins a l'espectacular creixement del port a final del segle XIX allò era gairebé la bocana del port.